WWF Suomi
Lintulahdenkatu 10
00500 HELSINKI

Puh (09) 7740 100
wwf.fi
panda.org

Ympäristövaliokunta 3.11.2025

Asia: O 47/2025 vp Luonnonarvomarkkinoiden kehitys (Asialla ei ole vireilletuloasiakirjaa. Asia on valiokunnan itse käsittelyyn ottama asia.)

WWF kiittää mahdollisuudesta lausua tässä asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Pyrkiikö luonnonarvomarkkinat siirtämään luontokadon pysäyttämisen vastuuta yksityissektorille?

Luontorahoitukseen tarvitaan lisää keinoja ja on tärkeää, että niitä kehitetään. Luontorahoituksen riittävyyden varmistamiseksi on tarjottu luonnonarvomarkkinoita. WWF kaipaa kuitenkin tieto- ja tiedepohjaista analyysiä siitä, mitkä keinot ovat tehokkaimpia ja vaikuttavimpia luontorahoituksen varmistamiseksi (ks. infolaatikko).

Luonnonarvomarkkinoilla voi olla tärkeä rooli luonnon monimuotoisuuden suojelussa, mutta samalla siihen liittyy riskejä. Ensiksi on syytä hahmottaa luonnonarvomarkkinoiden mahdollinen rooli luontokadon pysäyttämisessä sekä asiaan liittyvät vastuut.

Perustuslain 20 § toteaa oikeuden terveelliseen ympäristön perusoikeudeksi ja 22 § toteaa, että julkisella vallalla on vastuu perusoikeuksien toteutumisesta. Luontokadon eteneminen uhkaa ympäristöperusoikeuden toteutumista ja julkisen vallan vastuulla on torjua tämä uhka. Vaikka luonnonarvomarkkina luo mahdollisuuksia yksityisen rahan lisäämiseksi luonnonsuojelutyöhön, julkinen valta ei siis voi ulkoistaa vastuutaan luontokadon pysäyttämisestä yksityiselle sektorille. WWF haluaa kiinnittää huomiota siihen, että vapaaehtoisuuteen perustuva luonnonarvomarkkina voi toimia korkeintaan väliaikaisena ”harjoitteluvaiheena” kohti velvoittavaa järjestelyä, jossa luontohaitan aiheuttaja maksaa aiheuttamastaan haitasta.

Mikä on luonnonarvomarkkinoiden tavoite?

Ympäristöministeriön perusmuistiossa (EU/869/2025-YM-2) 29.9.2025 koskien komission tiedonantoa luontohyvityksiä koskevasta etenemissuunnitelmassa luontohyvityksien[1] tarkoitukseksi mainitaan: ”Ne voivat toimia markkinaehtoisina välineinä, joilla yksityiset toimijat voivat osoittaa ympäristövastuullisuuttaan ja samalla

[1] Huomaa luontohyvityksen (kompensaation) ja luonnonarvomarkkinoiden ero. ”Kompensaatioissa hyötyjä pitää tuottaa tai ostaa yhtä paljon, kuin mitä on heikennetty. Markkinoilla voi ostaa hyötyjä miten haluaa.” Säännöt ja markkinat voivat olla samat, katso lisää: Boost-hanke, kalvot.

rahoittaa luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia.” Lisäksi todetaan, että ”Komissio korostaa, että julkinen rahoitus ei yksin riitä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Tiekartassa ehdotetaan luontohyvitysten käyttöönottoa yksityisen rahoituksen kanavoimiseksi luonnon ennallistamiseen. Julkista siemenrahoitusta ja EU-tason pilottihankkeita suunnitellaan markkinoiden käynnistämiseksi.” Lisäksi ”Hallitus on vuoden 2024 budjettiriihessä linjannut, että hallitus panostaa luonnonarvomarkkinoiden kehittämiseen ja selvittää yritysten luontorahoituksen verokohtelua, jotta ennallistamisasetuksen toimeenpanoon saadaan kanavoitua myös yksityistä rahoitusta.”

”Julkinen rahoitus ei yksin riitä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen” näyttää olevan sekä komission että Suomen hallituksen lähtökohtana. Tilanne on jo vuosia ollut heikko ja tämä pitää täysin paikkaansa edelleen. Luontokadon pysäyttämiseen tarvittavan rahoituksen ja olemassa olevan rahoituksen välillä on massiivinen kuilu. Luontopaneelin julkaisussa ”Suomen luonnon tila ja tulevaisuus” vuodelta 2023 sovittujen toimien toteutukseen tarvittava budjetti pitäisi kolmenkymmenkertaistaa, jotta olisi mahdollista toteuttaa luontokadon pysäyttämiseen riittävät toimet. Kymmenen vuoden aikajänteellä toteutettuna kustannusarvio luontokadon pysäyttämiseksi on noin miljardi euroa vuodessa. Selvitys ei koske sisävesiä ja merialueita, joiden kustannukset eivät siten ole arviossa mukana.

Julkisen luontorahoituksen tila ei ole ainakaan parantunut nykyisen hallituksen aikana. Hallitus kuitenkin on sitoutunut luontokadon pysäyttämiseen hallitusohjelmassaan. Tämä siis tarkoittaisi, että hallitus uskoo luonnonarvomarkkinoiden käynnistämisen vapaaehtoisuuden pohjalta houkuttelevan yli 900 miljoonan euron edestä yksityistä rahaa, koska yksityiset toimijat ilmeisesti niin palavasti ”haluavat osoittaa luontovastuullisuuttaan”, kunhan siihen nyt markkinoiden kautta syntyy mahdollisuus. On tietysti huomioitava, että mikään ei ole tähänkään mennessä estänyt yrityksiä tekemästä vapaaehtoisia luontotekoja ja niin monet yritykset ovatkin tehneet. Mainittu summa koskee vain maaekosysteemien luontokadon pysäyttämistä. Lisäksi täytyisi löytyä rahoitus vesi- ja meriekosysteemien suojeluun ja ennallistamiseen.

Oletus siitä, että vapaaehtoinen luonnonarvokauppa tulisi korjaamaan luontorahoituskuilun, on aikamoisen rohkea.

Infolaatikko 1

Mitkä keinot on tehokkaimpia ja vaikuttavimpia luontorahoituskuilun korjaamiseen?

Vaikka taloustilanne on haastava ja useat puolueet sopivat juuri velkajarrun käyttöönotosta tulevaisuudessa, julkisen luontorahoituksen pitäminen hyvin vaatimattomalla tasolla suhteessa luontokadon pysäyttämiseen tarvittaviin keinoihin on poliittinen valinta. Jos luontorahoituskuilu halutaan korjata, se on mahdollista. Poliittisilla päätöksillä rahoitusta voidaan ohjata merkittäviä määriä tärkeiksi katsottuihin aiheisiin, kuten viime aikoina ja vuosina puolustusmenoihin ja pandemian etenemisen ehkäisyn toimiin. Nykyinen hallitus on lisännyt myös ympäristölle haitallisia tukia esimerkiksi liikennepolttoaineiden veronalennuksen kautta, jonka kustannukset valtiolle ylittää luontorahoituksen merkittävästi. Toimivat ekosysteemit ovat ruoan, puhtaan veden ja esimerkiksi hiilinielujen kautta hyvinvointimme edellytys. Niille ei ole vaihtoehtoa. Vastuulliset poliittiset päättäjät ymmärtävät tämän.

Ilmastopolitiikan keinovalikoima tarjoaa esimerkkejä myös luontopolitiikassa hyödynnettäväksi. Etevimmät yritykset ovat luoneet nykyistä kilpailuetuaan nojaten esimerkiksi päästökaupan aiheuttamiin kannusteiden muutoksiin. Niin päästään fossiilisista eroon ja kestävämmät energiantuotantomuodot korvaavat ne. Kestävyyssiirtymä toteutuu. Luontopolitiikassa ei ole vastaavaa ”aiheuttaja maksaa” -periaatetta laajasti käytössä.

Onko luonnonarvomarkkina tehokkain ja vaikuttavin keino luontorahoituskuilun korjaamiseen ja luontokadon pysäyttämiseen? Hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti hallitukselta pitäisi löytyä perustelut, miksi juuri luonnonarvomarkkina on valittu keskeiseksi keinoksi luontorahoituskuilun korjaamiseksi. Miten se on osoittautunut arvioinneissa paremmaksi kuin muut keinot? Tällaista arviointia ei liene tehty, mutta sellainen pitäisi pikimmin tehdä.

Luonnonarvomarkkinoille yksi kilpaileva malli voisi olla ”aiheuttaja maksaa” -mallin käyttöönotto luontohaittojen aiheuttajille sekä maksuista kerätyn summan ohjaaminen olemassa oleviin valtion luontorahoituksen mekanismeihin, kuten METSO, Helmi, Nousu ja muihin vastaaviin ohjelmiin. Nämä ohjelmathan toimivat jo nykyisin osittain markkinaperusteisesti, mutta niiden toteuttamisen markkinamekanismeja on mahdollista edelleen kehittää.

Siinä missä vain vastuullisemmat yritykset maksavat luontohyödyistä vapaaehtoisilla luonnonarvomarkkinoilla ja menettävät sitä kautta kannattavuuttaan kilpailijoihin nähden, ”aiheuttaja maksaa” -periaatteen mukaisesti kaikilta yrityksiltä peritään maksuja aiheuttamastaan luontohaitasta. Tämä palkitsee etevimpiä yrityksiä, jotka pystyvät ratkaisemaan asiakkaidensa tarpeita pienimmillä luontohaitoilla. Jokaisella toimialalla on varmasti yrityksiä, jotka pystyvät palvelemaan asiakkaitaan ekologisen kestävyyden rajoissa. Samalla tavalla kuin kestävämmän energian yritykset korvaavat fossiilienergiayrityksiä päästökaupan myötä, yhden maapallon mukaisia liiketoimintamalleja kehittäneet yritykset korvaavat yrityksiä, jotka nojaavat liiketoiminnassaan luonnonvarojen ylikulutukseen. Kestävyyssiirtymä toteutuu.

Luontohaittamaksut voidaan ohjata olemassa oleviin valtion luontorahoituksen mekanismeihin. Mekanismeja tulee luonnollisesti edelleen kehittää, mutta ne tarjoavat hyvän pohjan luontorahoituksen välttämättömään kasvattamiseen. Luontotoimien toteutukseen voidaan kehittää uusia ja tehokkaampi markkinamekanismeja, jotka luovat kannustimia ja palkitsevat luontohyötyjä tuottavia maanomistajia ja hankekehittäjiä mahdollisimman tehokkaasti.

”Aiheuttaja maksaa” -periaatteen käyttöönotto vaatii luonnollisesti panostusta hallintoon kuin myös olemassa olevien luonnonsuojelun rahoitusmekanismien kasvattaminen ja kehittäminen. Näiden aiheuttama hallinnollinen taakka voi kuitenkin olla huomattavasti pienempi kuin lähes tyhjästä pystytettävän luonnonarvomarkkinan tapauksessa. Uskottava ja luotettava luonnonarvomarkkina vaatii vahvat rakenteet ja järjestelmät, jotka eivät synny ilmaiseksi (löytyisikö viite siitä kuinka iso osa hiilikredittien kustannuksista menee hallintoon ja mikä osa itse toimenpiteiden toteuttamiseen). Hyvän hallinnon periaatteiden mukaan tämän kaltaisia kysymyksiä eri vaihtoehtojen välillä pitäisi pystyä arvioimaan politiikkakeinojen valmistelun yhteydessä.

Tärkeä asia luontohyötyjen saavuttamiseksi mahdollisimman tehokkaasti. Vapaaehtoisilla luonnonarvomarkkinoilla luontohyödyt kohdistuvat sattumanvaraisesti, jos niitä ei erikseen ohjata vaikuttavimpiin kohteisiin. Valtion luontorahoitusmekanismien toteuttamiseen kuuluu, että toimet ohjataan enimmäkseen priorisoituihin kohteisiin.

WWF:n kansainvälisen verkoston globaalit kriteerit luonnonarvokaupalle

Biodiversiteettikrediitit ovat suhteellisen uusi konsepti, joka esiintyy Kunming-Montreal Global Biodiversity Frameworkin tavoitteessa 19. Siitä lähtien aihe on saanut merkittävää vauhtia. WWF määrittelee biodiversiteettikrediitin olevan "todisteisiin ja

mittauksiin perustuva sertifikaatti, joka edustaa positiivista biodiversiteettitulosta luonnon ennallistamis-, suojelu- tai hoitotoimista, eikä sitä osteta biodiversiteettiin kohdistuvien jäännösvaikutusten kompensoimiseksi.”

WWF tunnustaa, että Vapaaehtoisilla Biodiversiteettikrediiteillä (VBC) voi olla tärkeä rooli biodiversiteetin suojelussa, mutta samalla niihin liittyy myös riskejä. WWF ei kehitä, tue, edistä tai kannusta VBC:n myyntiä, ellei selkeitä ehtoja täytetä:

1. Biodiversiteettikrediittien ostajat: ei kompensaatiota, tiukat ostajakriteerit, luotettavat ostajien väittämät ja ei toissijaista markkinakauppaa;
2. Biodiversiteettikrediittiprojektit: kunnioitetaan ja noudatetaan ihmisoikeuksia, alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen oikeuksia sekä muiden projektien suorasti tai epäsuorasti vaikuttamien oikeuksien haltijoiden oikeuksia, keskitytään biodiversiteetin kannalta tärkeimpiin alueisiin, edistetään kansallisia tai alueellisia biodiversiteettiprioriteetteja, saavutetaan ja mitataan todistettuja biodiversiteettituloksia, sovelletaan käytännöllisiä ja joustavia periaatteita lisäarvon ja kestävyyden osoittamiseksi;
3. Riittävät hallintojärjestelyt sekä ostajille että projekteille.

Biodiversiteettikrediitit kehittyvät nopeasti, joten WWF saattaa joutua jatkuvasti päivittämään tätä kantaa.

Maailman Luonnon Säätiö (WWF)
Suomen Rahasto sr.

Elina Erkkilä
suojelujohtaja

Jussi Nikula
suojelun neuvonantaja